

УДК 378.016:614.253(516)
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2020-91-8>

ВИКЛАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ В ПЕРЕДОВИХ УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЮ

Дудіна Оксана Валеріївна,
кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри мовних та гуманітарних дисциплін № 2
Донецький національний медичний університет
rexiff@ukr.net
orcid.org/0000-0003-0405-5837

У статті досліджено питання викладання медичної етики у провідних університетах Китаю та виявлено, що курси з медичної етики у навчанні лікарів є нововведенням для китайських медичних ЗВО. З огляду на різні культурні традиції дослідники китайської медичної етики дотримуються суперечливих думок щодо наукової важливості та практичної необхідності медичної етики та біоетики. У дослідженні обґрунтовано, що освіта з медичної етики в Китаї поступово адаптувала досвід передових країн, таких як США та Велика Британія, щодо викладання етики. Зараз Китай на стадії обговорення того, як розвивати власну традиційну етику за умов глобалізації. Встановлено, що у програмі магістрів у галузі медицини формування етичних знань є обов'язковим. Навчання медичної етики відбувається не лише в університетах – це процес, що триває упродовж життя. Студент узагальнює результати своїх зусиль, поєднуючи відображення морального почуття, навчання та керівництво з боку влади. У статті проаналізовано методи та зміст викладання медичної етики, які включають відповідний культурний, соціальний та особистий розвиток, і виховання магістра у галузі медицини в університетах Китаю. Китайський студент-медик привносить у свій унікальний набір моральних переживань досвід розповідей про соціальне життя та моральні концепції пацієнтів, яких лікує.

Викладання етики в медичних університетах є відносно новим напрямом медичної освіти в Китаї, навчальні програми з етики мають різні рівні розвитку. З метою визначення особливостей у змісті навчальних програм, у методах викладання та навчання, у формах оцінювання та якості викладання етики у ЗВО Китаю вивчалася етична освіта в декількох провідних медичних університетах КНР: Медичній школі Уханського університету (Wuhan University School of Medicine), Гуанчжоуському медичному університету (Guangzhou Medical University) та Медичній школі Пекінського університету (Peking University School of Medicine). У процесі наукового дослідження питання викладання етики в університетах країни виявлено, що медична етика протягом певного часу входила до обов'язкового курсу навчальних дисциплін із тенденцією до наголошення на правильному ідеологічному мисленні майбутніх медиків.

Ключові слова: фахівець у галузі медицини, медична етика, магістерська підготовка, вища медична освіта в Китаї, професійна компетентність лікаря.

TEACHING MEDICAL ETHICS IN LEADING UNIVERSITIES OF CHINA

Dudina Oksana Valeriivna,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Lecturer at the Department of Languages and Humanities № 2
Donetsk National Medical University
rexiff@ukr.net
orcid.org/0000-0003-0405-5837

The article examines the issue of teaching medical ethics in leading Chinese universities in the training of medical professionals and found that medical ethics courses for physicians are an innovation for Chinese medical high schools. Due to different cultural traditions, researchers of Chinese medical ethics hold conflicting views on the scientific importance and practical necessity of medical ethics and bioethics. The study found that medical ethics education in China has gradually adapted the experience of leading countries such as the United States and the United Kingdom in teaching ethics. China is now in the process of discussing how to develop its own traditional ethics in the context of globalization. It is established that in the program of masters in medicine the formation of ethical knowledge is a mandatory subject. The teaching of medical ethics takes place not only while studying in Chinese universities, but is a long-term lifelong process in which the student summarizes the results of their efforts, combining moral reflection, learning and leadership. The article analyzes the methods and content of teaching medical ethics, which include relevant cultural, social and personal development, and the education of masters in medicine at Chinese universities.

Teaching ethics in medical universities is a relatively new area of medical education in China, ethics curricula have different levels of development. In order to determine the peculiarities in the contents of curricula, teaching and learning methods, forms of evaluation and quality of teaching ethics in China, it was analyzed ethical education in several leading medical universities in China: Wuhan University School of Medicine, Guangzhou Medical University and Peking University School of Medicine. In the process of scientific research on the teaching of ethics in universities, it was found that medical ethics for some time was part of the mandatory course of disciplines, with a strong tendency to emphasize the correct ideological thinking of future physicians.

Key words: *specialist in medicine, medical ethics, master's degree, higher medical education in China, professional competence of doctor.*

Вступ

За умов пандемії COVID-19 особливо актуальним стає питання підготовки фахівців із медичної етики, а саме з таких аспектів, як організація курсу медичної етики, зміст навчальної програми, викладацький склад із медичної етики, організація лікарняного комітету з етики. Вітчизняні та зарубіжні науковці шукають шляхи вирішення проблеми інтеграції освіти з медичної етики у клінічну практику. Кількість наукових праць щодо готовності медичних працівників до професійної діяльності показує, що існує нагальна потреба у вирішенні практичних питань стосовно підготовки лікарів у питаннях етики. Швидка реакція на лікування COVID-19 у Китаї свідчить про якість і високий рівень підготовки фахівців у галузі медицини в університетах КНР. Науково-інформаційний та економічний потенціал Китаю як високорозвиненої держави, однієї із провідних країн світу у сфері вищої медичної освіти зумовили інтерес до вивчення досвіду кращих ЗВО з підготовки фахівців у галузі медицини та формування медичної етики у майбутніх лікарів.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Загальні теоретико-методологічні основи підготовки фахівців у галузі медицини в університетах Китаю закладені у працях Р. Мейа, Г. Оце, Ч. Лі, Л.М. Розенфельда, Дж. Джон Велоксі та Ю. Ліна. Надалі ці питання були розвинуті у роботах Г. Ченга, Я.К. Цяо, Дж. Шена, Х. Рена, Дж. Ін, Р. Шерера, Х. Вана та інших представників китайської педагогічної думки.

Деякі аспекти підготовки майбутніх лікарів вивчали такі українські вчені, як С. Гала, В. Мумладзе, Н. Мирончук, О. Гуменюк, В. Гуменюк, І. Гуменна, Л. Дудікова, О. Лазуренко, Г. Стечак та ін.

Дослідження цих і багатьох інших науковців показують, що зміни у змісті та структурі вищої медичної освіти у КНР мають глибокий характер і потребують розв'язання багатьох проблем підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі медицини, які б чітко володіли знаннями й етичними нормами, усвідомлювали свою соціальну відповідальність.

2. Методологія та методи

Мета дослідження – визначити й узагальнити особливості навчання етики в університетах КНР за умов глобалізації на основі праць китайських науковців.

3. Результати та дискусії

Німецький дослідник Оле Дорінг у своїй праці «Викладання медичної етики в Китаї. Культурні, соціальні та етичні проблеми» (Teaching Medical Ethics in China. Cultural, Social and Ethical Issues) зазначає, що у медичній етиці ми звикли концентруватися на теоретичних проблемах, таких як моральні принципи, моральний статус ненароджених або серйозні порушення людей або етичних норм, однак, коли ми розглядаємо медичну етику на практиці, зокрема кваліфікацію, яку вимагають від медичних працівників у роботі, цей рівень мислення іноді вважається недоцільним (Doering, 2003).

Університети КНР готують фахівців у галузі медицини, викладаючи етику як один із основних предметів на магістерському рівні. Курс етики для медиків базується на основі філософії Кантіана та Просвітництва. «Критичний огляд китайських теоретичних досліджень моральної освіти з 2000 р.» (A Critical Review of Chinese Theoretical Research on Moral Education Since 2000) китайського педагога Г. Ченга визначає чотири виміри досліджень морального-етичного виховання, що увібрали в себе багато ідей із філософії, етики, політології та психології, які потрібно враховувати у вихованні «моральної особистості». На його думку, теоретики моралі успадкували традиції раціоналізації, стандартизації та секуляризації ще з епохи Просвітництва; сьогодні у теоріях морального виховання гуманістичний ціннісний характер поступово опиняється в центрі уваги, тоді як політична індоктринація та контроль думок відіграють другорядну роль (Cheng, 2020: 562).

У медичних закладах Китаю навчальна програма курсу етики передбачає формування особистої емоції в життєвому досвіді й оволодіння соціальними правами та культурно-ціннісними поняттями. Теорії морального виховання пов'язані та доповнюють, а не суперечать одна одній. ЗВО

Китаю прагнуть вдосконалення теоретичних досліджень і підвищення ефективності практики морального виховання та здійснюють більш комплексний, міждисциплінарний підхід до викладання та навчання етики лікарів.

Китайські дослідники Я.К. Цяо, Дж. Шен, Х. Лянг, С. Дінг, Ф.Ю. Чен, Л. Шао, К. Чжен, З.Х. Ран у своїй праці «Використання когнітивної теорії для полегшення медичної освіти» (Using cognitive theory to facilitate medical education) стверджують, що, незважаючи на спектр різних методів, які використовуються в медичній освіті, студенти зобов'язані вивчати напам'ять значно більшу частину того, чого їх навчають, особливо під час вивчення основних наук. На їхню думку, курс із етики, так само як і основні медичні предмети, несе значне внутрішнє когнітивне навантаження, головним чином через великий обсяг інформації, яку потрібно зберегти, тому для цих предметів зменшення когнітивного навантаження неможливе, і запам'ятовування є єдиною стратегією. Когнітивне навантаження робить навчання складним завданням для багатьох студентів (Qiao et al., 2014).

Після теоретичного вивчення базових наук студентів направляють на навчання до лікарень, щоб розпочати другий етап в оволодінні професією. Вони вивчають перехідні курси (фізичну діагностику, хімічну діагностику, радіомедицину, лабораторну медицину, загальний вступ до хірургії тощо, що займає 15 тижнів), систематичні курси (вивчення лікарської практики з хірургії, педіатрії, акушерства та гінекології займає пів року) та проходять клінічну практику. Зазвичай курс медичної етики викладається студентам-медикам на другому етапі або під час перехідних чи систематичних курсів. У Китаї різні університети забезпечують різну кількість годин навчання – від 20 до 40 для курсу медичної етики. У більшості медичних університетів КНР курс медичної етики є обов'язковим, лише в небагатьох він вибірковий.

Науковці Х. Рен, Дж. Ін, Б. Ван, М.Р. Шварц, зробивши описовий аналіз медичної освіти в Китаї (A descriptive analysis of medical education in China), зазначають, що, хоча медична етика є предметом багатьох китайських навчальних програм, важливість освіти з цього питання насправді не така велика, як акцент на клінічних предметах, адже медична етика як навчальна дисципліна є новим явищем у Китаї. На їхню думку, існує потреба у підготовці викладачів, розробці навчальних планів і застосуванні клінічної медичної етики для вирішення проблем догляду за пацієнтами (Ren et al., 2009: 670).

Китайські вчені визначили, що етична освіта трьох медичних шкіл, таких як Медична школа Уханського університету (Wuhan University School of Medicine), Гуанчжоуський медичний університет (Guangzhou Medical University) та Медична школа Пекінського університету (Peking University School of Medicine) має спільні риси: 1) курси, розпочаті у 1980-х рр., є обов'язковими; 2) теми курсів дещо збігаються; 3) тривалість викладання не перевищує рекомендованого дослідницького рівня (понад 20 годин або більше); 4) викладачі включають професорів гуманітарних наук; 5) методи викладання включають лекції, дискусії в малих групах і незалежні читання (Sherer et al., 2017: 39).

Викладання біоетики у китайських ЗВО зосереджено на актуальних для Китаю проблемах сьогодення. Біоетика також робить акцент на дослідженні проблем, підкреслюючи їхнє практичне, а не теоретичне значення. На думку Х. Ванга та Кс. Ванга («Освіта з медичної етики в Китаї» (Medical Ethics Education in China)), викладання біоетики має на меті задоволення потреб практики лікаря. Біоетика – це не філософська чи теоретична етика, яка становить етичну теорію; це прикладна або практична етика для вирішення проблем, у якій утилітаризм і деонтологія є двома найбільш фундаментальними й ефективними теоріями (Wang, Wang, 2015: 90–91).

Висновки

Підготовка фахівців у галузі медицини у провідних університетах КНР передбачає, що студент-медик вдало вирішує конфлікт, який постає між етикою та законом чи іншими нормативними актами, у його професійній діяльності, незважаючи на те, що в сучасній медичній освіті Китаю система викладання етики ще недостатньо розроблена і в багатьох аспектах бракує регулювання.

Фахівці у галузі медицини у КНР володіють знаннями з моральних та етичних основ, але іноді студенти-медики не можуть визначити, що є повністю етичним, а що ні, у зв'язку із впливом на них громадськості та навколишнього середовища. Уряд Китаю розуміє, що така проблема не може бути вирішена лише освітою з медичної етики й у довгостроковій перспективі планує покращувати освіту, виходячи з особливих умов пандемії COVID-19 у Китаї та світі взагалі. Магістри у галузі медицини стикаються з етичними проблемами у клінічній практиці, після завершення курсу з медичної етики вони володіють знаннями та вміннями вирішувати етичні проблеми у професійній діяльності.

До перспектив подальших досліджень доцільно віднести викладання медичної етики у країнах Європи й у США, особливості підготовки фахівців у галузі медицини в передових університетах світу за світовими рейтингами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cheng H. A Critical Review of Chinese Theoretical Research on Moral Education Since 2000. *ECNU Review of Education*. 2020. Vol. 2. Issue 4. P. 561–580. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2096531119886490> doi: 10.1177/2096531119886490 (дата звернення: 03.11.2020).
2. Doering O. Teaching Medical Ethics in China. Cultural, Social and Ethical Issues. *Eubios Ethics Institute. Asian Bioethics in the 21st Century*. 2003. URL: <https://www.eubios.info/ABC4/abc4255.htm> (дата звернення: 03.11.2020).
3. Qiao Y.Q., Shen J., Liang X., Ding S., Chen F. Y., Shao L., Zheng Q., Ran Z.H. Using cognitive theory to facilitate medical education. *BMC Medical Education*. 2014. Vol. 14. № 79. URL: <https://bmcmmededuc.biomedcentral.com/articles/10.1186/1472-6920-14-79#citeas> Doi: 10.1186/1472-6920-14-79 (дата звернення: 03.11.2020).
4. Ren X., Yin J., Wang B., Schwarz M.R. A descriptive analysis of medical education in China. *Medical Teacher*. 2009. Vol. 30. Issue 7. P. 667–672 URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01421590802155100?scroll=top&needAccess=true> Doi: 10.1080/01421590802155100 (дата звернення: 03.11.2020).
5. Sherer R., Dong H., Cong Y., Wan J., Chen H., Wang Y., Ma Z., Cooper B., Jiang I., Roth H., Siegler M. Medical ethics education in China: Lessons from three schools. *Education for Health. Change in Learning & Practice*. 2017. Vol. 30. Issue 1. P. 35–43. URL: <https://www.educationforhealth.net/article.asp?issn=1357-6283;year=2017;volum e=30;issue=1;spage=35;epage=43;auiast=Sherer> Doi: 10.4103/1357-6283.210501 (дата звернення: 03.11.2020).

6. Wang H., Wang X. Medical Ethics Education in China. *Bioethics Education in a Global Perspective*. 2015. Vol. 4. P. 81–92. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7123482/> Doi: 10.1007/978-94-017-9232-5_7 (дата звернення: 03.11.2020).

REFERENCES

1. Cheng H. A Critical Review of Chinese Theoretical Research on Moral Education Since 2000. *ECNU Review of Education*. 2020. Vol. 2. Issue 4. P. 561–580. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2096531119886490> doi: 10.1177/2096531119886490 [in English].
2. Doering O. Teaching Medical Ethics in China. Cultural, Social and Ethical Issues. *Eubios Ethics Institute. Asian Bioethics in the 21st Century*. 2003. URL: <https://www.eubios.info/ABC4/abc4255.htm>.
3. Qiao Y.Q., Shen J., Liang X., Ding S., Chen F. Y., Shao L., Zheng Q., Ran Z.H. Using cognitive theory to facilitate medical education. *BMC Medical Education*. 2014. Vol. 14. № 79. URL: <https://bmcmmededuc.biomedcentral.com/articles/10.1186/1472-6920-14-79#citeas> Doi: 10.1186/1472-6920-14-79
4. Ren X., Yin J., Wang B., Schwarz M.R. A descriptive analysis of medical education in China. *Medical Teacher*. 2009. Vol. 30. Issue 7. P. 667–672 URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01421590802155100?scroll=top&needAccess=true> Doi: 10.1080/01421590802155100
5. Sherer R., Dong H., Cong Y., Wan J., Chen H., Wang Y., Ma Z., Cooper B., Jiang I., Roth H., Siegler M. Medical ethics education in China: Lessons from three schools. *Education for Health. Change in Learning & Practice*. 2017. Vol. 30. Issue 1. P. 35–43. URL: <https://www.educationforhealth.net/article.asp?issn=1357-6283;year=2017;volum e=30;issue=1;spage=35;epage=43;auiast=Sherer> Doi: 10.4103/1357-6283.210501
6. Wang H., Wang X. Medical Ethics Education in China. *Bioethics Education in a Global Perspective*. 2015. Vol. 4. P. 81–92. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7123482/> Doi: 10.1007/978-94-017-9232-5_7

Стаття надійшла до редакції 9.11.2020.
The article was received 9 November 2020.